

МЕРДЕНОВ Ю. В.,
аспірант кафедри адміністративної
діяльності поліції
(Одеський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.32>

ПРІОРИТЕТНІ ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стаття присвячена визначенню пріоритетних векторів професійної підготовки поліцейських в сучасних умовах. Сучасність вимагає підготовку висококваліфікованих поліцейських, для чого потрібно посилити увагу до деяких аспектів навчання поліцейських, в першу чергу, у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління МВС України. В статті доводиться, що для перевірки професійних знань, вмінь та навичок передбачена законодавством атестація у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту (хоча і скасована на період воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування) не в повному обсязі може відображати опанування професійними компетентностями. Тому пропонується здійснювати атестацію поліцейських у формі, визначеній закладом освіти, зокрема у формі поліцейського квесту, який зарекомендував себе в якості дієвої та комплексної перевірки результатів навчання. Також в статті приділяється увага начальним дисциплінам, які потребують посиленого вивчення в умовах війни, зокрема тактики та тактичної медицини. Також наголошується на важливості ознайомлення поліцейських під час навчання із сучасними видами озброєння, новітніми технологіями, які допомагають у діяльності правоохоронних органів. Окрема увага приділяється важливості опанування англійською мовою на рівні вільного спілкування та наводяться переваги цього. Крім цього в статті доводиться, що посилена психологічна підготовка поліцейських є запорукою по-перше, їх психічного здоров'я, а по-друге, є надзвичайно важливою під час виконання ними своїх професійних обов'язків та надання допомоги населенню. Також наголошується на формуванні у поліцейських розуміння щодо необхідності звернення за психологічною допомогою до спеціалістів та руйнування у них шкідливих упереджень з цього питання.

Ключові слова: кадрова політика, Національна поліція, професійна підготовка поліцейських, вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, психологічна підготовка.

Merdenov Yu. V. Priority vectors of professional training of police officers in modern conditions

The article is devoted to the definition of priority vectors of professional training of police officers in modern conditions. Modernity requires the training of highly qualified police officers, for which it is necessary to increase attention to some aspects of police training, first of all, in higher educational institutions with specific training conditions that belong to the sphere of administration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The article proves that the attestation in the form of a unified state qualification exam provided for by legislation to check professional knowledge, abilities and skills (although canceled during the period of martial law and within one

year after its termination or cancellation) can't fully reflect the mastery of professional competencies. Therefore, it is proposed to carry out the attestation of police officers in the form determined by the educational institution, in particular in the form of a police quest, which has proven itself as an effective and comprehensive test of training results. Also, the article pays attention to academic disciplines that require increased study in the conditions of war, in particular, tactics and tactical medicine. It is also emphasized the importance of familiarizing police officers during training with modern types of weapons, the latest technologies that help in the activities of law enforcement agencies. Particular attention is paid to the importance of mastering the English language at the level of fluent communication and its advantages are indicated. In addition, the article proves that enhanced psychological training of police officers is a guarantee, firstly, of their mental health, and secondly, it is extremely important when they perform their professional duties and provide assistance to the population. It is also emphasized on the formation of policemen's understanding of the need to seek psychological help from specialists and the destruction of their harmful prejudices on this issue.

Key words: *personnel policy, National Police, professional training of police officers, higher educational institutions with specific training conditions, psychological training.*

Вступ. Сьогодення вимагає від України висококваліфікованих кадрів в усіх сферах суспільного життя. Національна поліція на рівні з іншими силами безпеки та оборони виконує надзвичайно важливу місію щодо відсічі збройної агресії російської федерації та забезпечення функціонування українського суспільства. Поліцейські, як і інші працівники сил безпеки та оборони, іноді працюють на межі людських можливостей. Такі умови вимагають від людини неабияких ресурсів, особливо при врахуванні тривалості знаходження в такому стресовому стані. Звичайно, робота в поліції апріорі пов'язана з підвищеним ризиком, тому при прийнятті на службу в поліцію претенденти перевіряються за різними критеріями щодо можливості нести «всі тяготи служби». Тобто ще на етапі відбору претендентів вступити до лав поліції розпочинається процес здійснення кадрової політики.

Кадрова політика в Національній поліції України є складовим елементом державної кадрової політики. Управління людським потенціалом становить основну сутність кадрової політики в Національній поліції України, котра спрямована, по-перше, на формування власне кадрового потенціалу й забезпечення потреби у підготовці висококваліфікованого персоналу; по-друге, на ефективному розподілі сил та засобів у структурних підрозділах Національної поліції України; по-третє, на ефективне та раціональне використання працівників [1, 155]. Таким чином, одним із завдань кадрової політики є забезпечення Національної поліції професіоналами необхідної якості та кількості. Становлення професіонала розпочинається з якісного навчання, тому питання професійної підготовки поліцейських є надзвичайно важливим.

Важливість та актуальність питань, пов'язаних з професійною підготовкою працівників Національної поліції, підкреслює увага значної кількості науковців, які розглядали ці питання в своїх наукових доробках. До таких науковців відносяться, зокрема, О. Бандурка, В. Бесчастний, І. Голосніченко, С. Гусаров, А. Комзюк, З. Кісіль, Я. Кондратьєв, В. Петков, Д. Швець, С. Ярмиш, С. Яровий та ряд інших дослідників. Зазначеними науковцями був внесений значний вклад у дослідженні проблемних аспектів підготовки поліцейських, але часи змінюються, тож ця тема потребує оновлення та актуалізації.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення пріоритетних векторів професійної підготовки поліцейських в умовах сучасних викликів, які стоять перед Україною.

Результати дослідження. Наразі Українська держава перебуває у надзвичайно напруженому стані, коли всі сили та засоби спрямовані на збереженні суверенності країни та

відсічі військовій агресії рф. В таких умовах найважливішим ресурсом є кадровий потенціал, навчання якого вимагає значної уваги. Ми повністю погоджуємося з думкою, що нинішні реалії висувають нові вимоги до сучасного правоохоронця, як прогресивного правника, і завданням вищої школи є підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних не тільки творчо мислити та приймати правильні рішення в тій чи іншій правовій ситуації, але й, безумовно, формувати саму його особистість як людини, професіонала, патріота держави та її представника, уповноваженого служити власному народові. Для виконання цього важливого завдання необхідно концептуально змінювати застарілу модель підготовки фахівця-поліцейського у закладах вищої освіти, акцентуючи увагу на методологічних підходах та принципах формування і розвитку його особистості [2, 141]. І хоча заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання не є єдиним форматом підготовки поліцейських, втім саме такі заклади є провідними у формуванні офіцерського корпусу Національної поліції.

Підготовка сучасних поліцейських потребує комплексного підходу, який включає надання не лише знань у сфері професійної діяльності, а й виховання майбутнього правоохоронця в високими духовними цінностями та моральними якостями. Для досягнення цієї мети під час професійної підготовки поліцейських важливо акцентувати увагу на наступних аспектах.

Українські реалії свідчать про важливість розвитку у поліцейських навички критичного мислення, яка дозволяє приймати нестандартні та креативні рішення. На наш погляд, наявність цієї навички є життєво необхідною, адже поліцейські доволі часто потрапляють у різноманітні ситуації, де потрібно діяти швидко і результативно, при цьому обов'язково в рамках закону. При цьому, надзвичайно важливо вміти правильно комунікувати з людьми. Тому у випускників вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання вміння швидко приймати правильні рішення та вміння спілкуватися з населенням обов'язково підлягають перевірці під час державної атестації.

Сучасна освіта в Україні надає перевагу тестуванню як формі контролю здобутих знань. Але у навчанні поліцейських така форма контролю не повинна переважати, а в обов'язковому порядку поєднуватися із іншими формами, які передбачають демонстрацію вміння реагувати на ту чи іншу ситуацію. Втім, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 р. № 497 «Про атестацію здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту» атестація курсантів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, а саме здобувачів ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» та другому (магістерському) рівнях за спеціальністю 081 «Право» здійснюється у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту. У травні 2023 року до зазначеної постанови були внесені зміни, відповідно до яких у період воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування атестація для деяких категорій здобувачів вищої освіти, в тому числі і поліцейських, здійснюється без проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту у формі, визначеній закладом освіти [3]. На наш погляд, скасування атестації у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту повинно бути не лише в зазначених умовах, а й взагалі. Специфіка роботи в поліції вимагає не лише теоретичних знань, а й вміння діяти в практичних ситуаціях. Для перевірки навичок тактичної підготовки та медицини, комунікації та стресостійкості жодні тести не підходять. Доволі розповсюдженою ситуацією є те, що особа може теоретично розказати, як би вона діяла в тій чи іншій ситуації, але на практиці губиться і допускає помилки, які в реальному житті можуть бути фатальними.

Однією із найбільш ефективною формою атестації випускників вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання є поліцейський квест. До речі, перші таку форму перевірки здобутих знань спробували на собі патрульні поліцейські, успішним закінченням навчання яких було саме складання «сценаріїв», тобто відпрацювання на практиці реальних кейсів, де вони демонстрували юридичні знання у поєднанні з тактикою дій у тій чи іншій ситуації. І непоодинокими були випадки, коли особа, яка доволі успішно проходила

поточний контроль у формі щоденних квізів з навчальних дисциплін, не проходила підсумковий контроль у вигляді сценарію.

Поліцейський квест вже активно використовується у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання під час проведення практичних занять, під час захисту проходження практики та стажування, проведення атестації. Перевага поліцейського квесту під час проведення атестації полягає в тому, що таким чином перевіряється готовність курсантів та слухачів університету виконувати в реальних умовах майбутньої професійної діяльності свої функціональні обов'язки, які неможливо оцінити методом стандартизованого екзамену [4]. Поліцейський квест є навчальним прийомом, що моделює різні аспекти професійної діяльності поліції, і забезпечує умови для комплексного використання набутих здобувачами вищої освіти знань з предмета професійної діяльності, удосконалення загальних та професійних якостей, а також більш повне оволодіння дисциплінами професійного спрямування [5]. На наш погляд, поліцейський квест має значні переваги щодо перевірки здобутих під час навчання компетентностей, оскільки дозволяє курсантам проявити не тільки свої теоретичні знання, а й продемонструвати вміння та навички, в тому числі і навички комунікації з населенням.

З урахуванням зазначеного пропонується внести зміни до п.1.2 постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 р. № 497 такого змісту: «Установити, що атестація здобувачів ступеня фахової вищої освіти здійснюється без проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту у формі, визначеній закладом освіти, для здобувачів ступеня вищої освіти у вищих закладах із специфічними умовами навчання, які є поліцейськими». Можливо, для інших категорій здобувачів, зокрема які є військовослужбовцями та рятувальниками, також доречно скасувати проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту, але це тема окремого дослідження.

Виклики, які стоять перед Україною, вимагають посиленого вивчення тактики, тактичної медицини, вивчення різних видів озброєння, нових технологій, які можуть використовуватися в поліції. Наразі поліцейські залучаються до активних бойових дій у складі штурмових бригад, зведених загонів, тощо, тож ці навички є життєво необхідними кожному поліцейському. Зокрема, актуальним на сьогодні є навчання поліцейських використанню безпілотних літальних апаратів. Ця ідея з'явилася ще декілька років тому, коли досвід США щодо використання дронів у правоохоронній діяльності продемонстрував свою дієвість. Українські науковці також дотримуються думки, що використання «безпілотників» є перспективним напрямом в роботі поліції. Вони виокремлюють такі можливості використання дронів правоохоронними структурами: запобігання терористичним актам; операції по боротьбі з організованою злочинністю; операції із затримання злочинців і розшуку зниклих людей; обстеження місця злочину; профілактичне відеоспостереження; контроль масових заходів і акцій протесту; забезпечення VIP-зустрічей, зустрічі на найвищому рівні; підтримка оперативного зв'язку; запобігання нелегальній імміграції і контрабанді; спостереження за наземними і морськими лініями регулярних перевезень та транспортними потоками, аналіз причин ДТП; відстеження викрадених автомобілів; боротьба з морськими піратами; запобігання браконьєрству, незаконній розробці надр і вирубці лісів тощо [6, 108]. З розвитком сучасних технологій можливості використання безпілотних літальних апаратів ще більше розширюються. Так, вже існують такі апарати, які використовують технологію розпізнання обличчя для відслідковування особи в режимі реального часу, що є дуже корисним для, наприклад, виявлення зниклої в натовпі дитини, або інших осіб, які розшукуються поліцією [7]. Втім, війна внесла свої корективи, і наразі безпілотні літальні апарати використовуються у бойовій роботі, пов'язаній з відсічною військовою агресією РФ. З урахуванням залучення поліцейських до захисту держави, навчання їх керуванню такими апаратами повинно здійснюватися під час професійної підготовки. Зрозуміло, на сьогоднішній день можливості цього обмежені через низку факторів: нормативно-правових, фінансових, навіть з точки доцільності та пріоритетності. Але за можливості потрібно здійснювати таке навчання.

Ще одним із чинників, який зумовлює перегляд підходів до навчання поліцейських, є прагнення України стати членом Євросоюзу та НАТО, що також вимагає від поліцейських додаткових навичок. Зокрема, щодо мови міжнародного спілкування. Наразі у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, де навчаються поліцейські, передбачено вивчення англійської мови, але її обсяг є недостатнім для опанування вільним володінням. З урахуванням того, що поліцейські вже залучаються до міжнародних навчань та стажувань, важливо, щоб всі офіцери мали рівень володіння англійської мови не нижче B2, що сприятиме ще більш активному залученню до різних міжнародних проєктів, зокрема спільних навчань. Оволодіння англійською мовою дозволить значно розширити можливості поліцейських у сфері міжнародного співробітництва. Крім того, знання англійської суттєво збільшить можливості OSINT, оскільки багато інформації про потенційних злочинців, кримінальні групи, методи злочинів та інша необхідна інформація в мережі Інтернет може бути опублікована англійською мовою. Таким чином, знання англійської дозволить поліцейським ефективніше здійснювати пошукову діяльність та дослідження в Інтернеті. І загалом знання англійської мови може бути важливим інструментом для поліцейських, що допоможе їм більш ефективно виконувати свої обов'язки та сприятиме співпраці на міжнародному рівні.

Також важливим вектором навчання сучасних поліцейських має стати приділення більшої уваги до розвитку психологічної підготовки поліцейських. Наявність професійних знань та вмінь повинні поєднуватися із готовністю поліцейського діяти в екстремальних умовах. Стресові ситуації завжди були характерними для роботи в поліції, а сьогодні досягли свого максимуму. Тому вбачається надзвичайно важливим посилити психологічну складову професійної підготовки поліцейських. Тут потрібно зосередитися на декількох напрямках. По-перше, поліцейський повинен розвивати в собі стресостійкість, бути готовим до значних психологічних навантажень та вміти застосовувати практики психологічного розвантаження. Як зазначають фахівці, розвиваючи психологічну стійкість поліцейські повинні спрямувати свої зусилля на: розуміння власних цінностей і сенсу; розвиток толерантності до невизначеності, щоб будь-які неочікувані ситуації стали для них звичними; розвиток здібності приймати ситуацію, тобто розуміти, що людина не все може контролювати; розвиток вміння планувати, розставляти пріоритети і швидко змінювати плани в умовах швидкоплинності і непередбачуваності подій; здібність працювати у колективі; вміння регулювати емоції; здібність бути «тут і тепер», який дозволяє переносити значні і тривалі навантаження [8, 163].

По-друге, увага повинна приділятися вмінню надавати елементарну психологічну допомогу населенню: заспокоїти, допомогти зупинити панічні атаки, підтримати, тощо. За специфікою своєї роботи поліцейські завжди працюють з людьми, які опинилися в стресовій ситуації. І не завжди поліцейські знають, як правильно спілкуватися, які фрази використовувати, щоб допомогти, а не ще більше загострити ситуацію. Особливо це є актуальним під час війни. Поліцейські одні із перших опиняються поряд з людьми, яких спіткало горе, тому вміти надавати психологічну підтримку повинні вміти не лише поліцейські-психологи, а й представники всіх інших підрозділів поліції.

Ще один важливий аспект, на якому варто зупинитися окремо. Не секрет, що, на жаль, значна кількість поліцейських отримує посттравматичний стресовий розлад людини. Як правило, це відбувається тоді, коли особа пережила реальну або потенційну загрозу життю чи стала свідком психотравмуючих подій, тобто ситуацій, які є небезпечними не лише для життя, а і для здоров'я людини, що можуть супроводжуватися відчуттям безсилля, страху, жахливими картинами (воєнні чи бойові дії, терористичні акти, вбивства, сексуальне чи фізичне насилля, ДТП, стихійні лиха) [9, 181]. І якщо це характерно для мирного часу, то в умовах війни кількість таких ситуацій значно збільшується. Проблема полягає в тому, що не всі поліцейські з таким синдром звертаються за психологічною допомогою. Варто зазначити, що наразі в Україні в цьому аспекті існують значні прогалини щодо організації на державному рівні реабілітації, в тому числі і психологічної, для сил оборони та безпеки, які

беруть участь у бойових діях. Це надзвичайно важлива проблема, який потребує уваги держави з метою найскорішого вирішення, але в рамках нашого дослідження звертаємо увагу на відсутність культури звернення до психологів взагалі. Тому під час підготовки поліцейських важливо формувати культуру довіри до психологів, пояснювати важливість та користь своєчасного звернення не тільки для конкретної особи, а й для його близьких та оточуючих.

Висновки. Звичайно, в рамках однієї статті комплексно дослідити питання щодо професійної підготовки поліцейських не представляється можливим, оскільки це надзвичайно широке питання, яке потребує подальших наукових доробок. На наш погляд, умови повномасштабної війни та прагнення України стати членом Євросоюзу та НАТО виокремлюють наступні пріоритетні вектори професійної підготовки поліцейських в сучасних умовах: відмова від проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту у формі не тільки тимчасово, а й на постійній основі, натомість здійснення атестації курсантів та магістрів вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які є поліцейськими, у формі поліцейського квесту. Важливо посилити вивчення англійської мови, тактики, тактичної медицини, передбачити вивчення різних видів озброєння та сучасних технологій, що можуть використовуватися в діяльності правоохоронних органів. Також під час навчання потрібно приділяти значну увагу психологічній підготовці поліцейських, з метою формування вмінь та навиків надавати собі та іншим психологічну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Швець Д.В., Кісіль З.Р., Католик Г.В. До проблеми визначення напрямів та завдань кадрової політики в органах та підрозділах Національної поліції України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 3. С. 152-157.
2. Параметри якості вищої освіти офіцерів національної поліції за умов імперативу людиномірних сенсів (теорія і практика). Монографія / Колектив авторів. 2023. 440 с.
3. Про атестацію здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 трав. 2021 р. № 497. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D0%BF#n49> (дата звернення: 26.07.2023).
4. Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти в Одеському державному університеті внутрішніх справ: наказ Одеського державного університету внутрішніх справ від 31 бер. 2023 № 109. URL: <http://surl.li/jodno> (дата звернення: 26.07.2023).
5. Положення про застосування поліцейського квесту в освітньому процесі ХНУВС: наказ Харківського національного університету внутрішніх справ від 28.08.2021 № 657. URL: https://univd.edu.ua/files/generaldocs/regulations_on_the_use_of_the_police_quest.pdf (дата звернення: 26.07.2023).
6. Мовчан А. В., Мовчан М.А. Використання безпілотних літальних апаратів у діяльності правоохоронних органів. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 104-110.
7. Melkumyan A., Mkrtchyan K. Real Time Facial Recognition and Tracking System Using Drones. 2023 IEEE 20th Consumer Communications & Networking Conference. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/10059664> (дата звернення: 27.07.2023).
8. Доценко В.В. Розвиток психологічної стійкості поліцейських в умовах військової агресії. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф., 20 квіт. 2022 р.) : МВС України, Хар-ків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2022. С. 160-164.
9. Сокурченко В.В. Особливості психологічної підготовки поліцейських до забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. конф., 31 трав. 2019 р.) : МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків: ХНУВС, 2019. С. 181-182.

